

Slovensko šolstvo v coni A STO

po Londonskem sporazumu 5. oktobra 1954

praviti brez pristanka posebno mešane italijansko-jugoslovanske komisije, ki jo predvideva statut.

Statutu je priložen seznam šol, ki jim je tako zajemčen nadaljnji obstoj. Značilno je, da so sedeži teh šol, razen z italijanskim, označeni tudi s slovenskim krajevnim ali uličnim imenom.

Iz tega seznama izhajajo, da bo dalje obstajalo 24 slovenskih otroških vrtcev, in sicer 14 v tržaški občini (Barkovlje, Sveti Ivan, Skedenj, Lonjer, Trebbe, Sv. Križ, Gropada, Ul. Sv. Fortunata, Greta, Sv. Jakob, Sv. Šotoba, Bazovica, Opčine, Prosek), 2 v občini Devin-Nabregina (Na-

brežina, Devin, Mavhinjel, 2 v občini Zgonik (Zgonik, Grabovec), 1 v občini Repentabor (Repentabor), 4 v občini Dolina (Dolina, Boljuneč, Boršt in Domanjšol). Število otrok v teh vrstnih znaša okoli 900. S tem je v dokajšnji meri zadosteno potrebam v tržaskih predmestjih in okolici ter v bližnjih občinah, odprto pa je še vedno vprašanje slovenskih otroških vrtec v samem mestu.

Slovenskih osnovnih šol pa je po tem seznamu 37, in sicer v občini Trst 15 (Sv. Jakob, Ulica Donadoni, Ulica Sv. Franciška, Skedenj, Rojan, Sv. Ivan, Barokovlje, Prošek, Trebče, Bazovica, Opčine, Sv. Križ, Gropača), v občini Repentabor 1 (Repentabor), v občini Devin-Nabrežina 3 (Nabrežina, Devin, Medja vas, Mavhinje, Sempolaj, Sesljan, Stivan, Cerovlje, Slivnol), v občini Zgonik 3 (Zgonik,

Glabrovec, Salež), v občini Dolina 7 (Dolina, Boršt, Domjola, Pesek, Boljunc, Riemanje, Mačkovič) in v občini Milje 2 (Strammar, Sv. Barbara). Te šole so po svojem ustroju petletke. V preteklem šolskem letu (1953/54) so imele 126 razredov in so razpolagale s 104 učnicami. Učencev je bilo 2054 in učiteljev 152. K tem je treba še prišteti enega nadzornika in 8 didaktičnih ravnateljev. Vse šole so namreč združene v 8 didaktičnih ravnateljstvih; z ureditvijo

Višja klasična gimnazija (znastveni licej) — v Ulici Lazzaretti Vecchio) je peletina. Primerjamo jo lahko z našimi gimnazijami. Zavod pa ima tudi vzporednico z učnim načrtom klasične gimnazije in liceja. Klasična gimnazija obsega prve tri in licej zadnji dve leti. Samo absolventje klasične gimnazije in liceja imajo pravico do vpisa na vse fakultete. Ker je že z lanskim letom ta klasični oddelek dosegel najvišji razred, ni nobene stvarne zapreke, da bi se osamosvojlj v samostojno šolo. Oba oddelka sta imela leta 1953/54 11 razredov in 231 učencev.

Tretja višja srednja šola je učiteljske, ki je samo štiriletna, tako da je za učitelje po italijanskem šolskem redu predvidena celotno samo sedemletna srednješolska izobrazba. Na tej šoli se poučuje v vseh štirih razredih tudi latinščina. Leta 1953/54 je učiteljske imelo 6 razredov in 126 učencev. Tudi ta šola je sedaj v novem poslopju pri Sv. Ivanu.

V glavnem bi bilo z osnovnimi, strokovnimi in srednjimi šolami ustrezno potrebam tržiških Slovencev, pogrešajo pa še vedno prepotrebno trgovsko šolo, kakršno so sami vzdrževali do prihoda Italianov l. 1918.

Posebni statut slove pravil, da bo italijanska vlada izdala v okviru svojih zakonov vse razumne ukrepe, da se učiteljem, ki niso predpisane strokovne kvalifikacije, omogoči, da to kvalifikacijo pridobijo, in da jim je v ta namen določen termin starih let. Nedvomno je s tem marsikateremu slovenskemu učitelju dano, da pride v stalež stalnih učiteljev. Drugim morda olajšana ta pot s posebnim dogovorom med našo vlado in italijansko vlado glede priznanja študijev, karščen ve-

Veliko zanimanje za

ca in ljubljanski dnevnik pa dne 14. in 16. oktobra. Vsa poročila — posebej pa še v Dnevniku — so bila zelo izčrpna, kar je seveda predvsem omogočil sekretariat sveta, ki je tokrat razmožilo zela obsežno gradivo, ki bi

[illegible]

Veliko zanimanje za delo republiškega sveta

SPK predlaga, da se osmule zakona o kmetijskem goštvu, ki se v letosnjem letnem obdobju obravnava še v letosnjem skednem letu ter nato predloži ljudski skupščini v odobriti.

SPK naroča sekretariatu, da pripravi še v letosnjem letnem obdobju o problemih čimnada, založniške dejavnosti in ljudskega izobraževanja.

SPK ugotavlja izredno štunost, da se res vsi vprašanje štundentskih, dijaških in vajenskih domov. Sekretariat SPK naj takoj skliče sosedni zakonodajni odbor, da se v skladu s

☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

ljudstvu,

[illegible]

Pozdrav in čestitke koprskemu okraju in njegovemu ljudstvu, ki je uspelo v težki borbi za priključitev k matični domovini. Naše misli se ob tem zgodovinskem trenutku ustavljajo še prav posebej pri mladini in prosvetnih delavcih tega področja, ki jim obljublamo vso možno pomoč.

[illegible]

nove meje med cono »A« in »B« se je ravnateljstvo iz Skofije preselilo v Stramar.

Slovenski strokovni šoli sta sedaj 2: industrijska strokovna šola v Rojšanu ter trgovska (seznam jo pogrešno navaja kot industrijsko) strokovna šola pri Sv. Ivanu. Te strokovne šole so triletna in ustrezajo po svojem ustroju nekdanjim triletnim meščanskim šolam.

Razrednega obstaja še 6 (formalno 5) slovenskih dvoletnih strokovnih tečajev, in sicer trgovska strokovna tečaja na Proseku in na Katlnarji ter industrijski tečaj v Nabežini, v Sv. Križu (formalno je ta tečaj oddelek nabežinskega tečaja), na Opelnah in v Dolini. Tečajema na Opelnah in v Nabežini je bil še pridelen tretji razred rojanske industrijske šole. Onstran nove meje (na Plavjah) je ostal edini kmetijski strokovni tečaj, tako da so sedaj Slovenci v coni Aa brez vsake kmetijske šole. Ti dvoletni tečaji ustreajo još višjima dvema razredoma naših sedemletk, le da so že strokovno diferencirani. V seznamu, ki je bil priložen Spomenici o spoznavanju, je rečeno, da se bodo ti strokovni tečaji spremenili v enoletne.

Obe strokovni šoli sta imeli v šolskem letu 1953/54 19 razredov in 518 učencev, vseh 8 strokovnih tečajev pa 20 razredov (vštetj so tudi trije trije razredi na Opčinah in v Nabrežini) in 394 učencev. Učiteljev je bilo na strokovnih šolah in tečajih 88 (od teh 8 strokovnih inštruktorjev-mojstrov).

Srednje šole imajo Slovenci v coni A in 4, in sicer vse s sedežem v trzinjski občini. Nizja srednja šola (pri Sv. Jakobu) ima trije trije in ustreza trije trije

Posebni statut pravi, da bodo vse te šole in vsi ti vrtci pod italijansko upravo. Dejansko se tudi v tem pogledu ne bo bistveno nič izpremenilo, saj je že po sporazumu med Veliko Britanijo, Združenimi državami

Pri centralni vladi v Rimu se bo (kakor se je sicer že dosedaj dogajalo) ukvarjalo s slovenskim šolstvom Generalno ravnanstvo za kulturno izmenjavo in za obmejne cone (Direzione Generale degli Scambi Culturali e delle Zone di Confine), ki je bilo avgusta 1947 ustanovljeno pod okriljem ministrstva prosvete z nalogo, da med drugim proučuje šolske probleme v Južnem Tirolu, v Julijski krajini (na Gorjskem), v Dolni Aosti in na Svobodnem teritoriju Trsta.

Ako je s posebnim statutom
zajamčen obstoj slovenskega
solstva v sedanjem obsegu, je po-
vsem nejasno vprašanje učiteljs-
tva. Od 152 učiteljev na osnov-
nih šolah L. 1953/54 jih je bilo
samo 28 v staležu stalnih učitel-
jev, vsi drugi so bili samo za-
časno nastavljeni. (Od didak-
tičnih ravnateljev jih je bilo 6
stalnih in 2 v tako imenovanem

raj omenjenih poročil v našem dnevnem časopisju, smo opustili namero, da bi tudi Prosvetni delavce podrobno poročal o tej seji, ki pomenja vsekakor prelomnico v metodi dela tega organa družbenega upravljanja, za kar gre verjetno poglavitna zahvala sekretarju Sveta tov. Vodopivec in predsedniku Sveta tov. dr. Vogelniku.

Naj samo še naštejemo poglavitne sklepe, ki jih je ple-num sprejel:

SPK odobri učne načrte za telesno vzgojo za osnovne, srednje in strokovne šole ter naroča sekretariatu, da izpolni navodila z metodičnimi pripombami.

učevala dodatke v naravi za
uslužbenca prosvetno znan-
stvene stroke, ker je v svo-
jem predlogu razširila obseg
dosedanjih določil o prejema-
nju dodatkov v naravi.

SPK naroča sekretariatu, da prouči gmočni položaj učiteljstva (primerjava plač, dohodkov učiteljstva v raznih predelih LRS), ugotovi stvarno stanje ter poroča SPK o ugotovitvah. (Glej o zadevi tudi naše posebno poročilo).

SPK predlaga izvršnemu svetu odkok, ki naj bi zagotovil, da bodo prve nastavitve vinskih okoliščin izpolnile le

2) skupno z republikimi združenji učiteljev in profesorjev ter republiko zvezo pedagoških društev Slovenije možnost ustanovitve Pedagoškega centra za nadaljnje izobraževanje učiteljstva v Ljubljani in Mariboru;

2) da prouči vprašanje inšpekcijske službe (pristojnosti postavljanja okrajnih in pomožnih inšpektorjev) ter izdelava navedila, ki jih predloži SPK v odobritev;

SPK ugotavlja nujnost ureditve položaja posebnega šolstva, zlasti obveznosti republike in okrajev do posebnega šolstva.

SPK maroča sekretariatu, da še v tem šolskem letu pripravijo osnutek zakona o posebnem šolstvu.

SPK ugotavlja, da postaja situacija industrijskih šol vedno bolj kritična, zato predlaga, da zveznemu in republiškeny izvršnemu svetu sklep, da so industrijske šole financirajo iz fondov, v katere bi se stele tudi obvezni prispevi podjetij.

Zahteve

Geografsko društvo in vse za
interesirane, ustanove temeljni-
to prouče vzroke takšnega
stanja in poiščejo poti za nje-
govo, izboljšanje. V ožjem ali
poroča Geografskemu društvu,
da za izvršitev tega dela čim
prej organizira v okviru svo-
jega odseka za geografski po-
uk ustrezne pododseke. Že n-
temelju referatov in diskusij
je na kongresu na ugotavlja-

1.) Ker so najnovejši predmetniki za srednje šole sestavljeni brez sodelovanja geografskih ustanov ter nikakor ne dajejo geografiji tistega položaja, ki bi ga morala zavzeti po svojem vajzmem programu, pač pa so ji celo še nadalje zožili okvir zahtev kongresa da ostanejo v veljavi

SPK sprejema predlog proračuna za leto 1955 kakor tudi predlog investicijskega plana za leto 1955.

- 3.) Kongres zahteva ponovno, da se pouk geografije na srednjih in strokovnih šolah poveri strokovno usposobljenim geografom.
- 4.) Cimprej naj se začne s pripravami za izdajo metodike geografije in pa geografske čitanke za srednje šole.
- 5.) Kongres poudarja potrebo po večji koordinaciji geografskega pouka med posameznimi učitelji geografije.

6.) Večja skrb naj se posve- ti izdaji kvalitetnih in trež- nih geografskih učilj (slik, stenskih zemljevidov itd.), zla- sti tudi dobrih ozkotračnih filmov. Cimprej naj se pred- vsem izda stenski - zemljevid Slovenije in ročni zemljevid Jugoslavije. Sole naj dobijo (Nadaljevanje na 3. strani)

Zahteve geografov

Geografji Slovenije so imeli od 24. do 26. septembra v Mariboru svoj drugi kongres. Objavljamo drugi del sprejetih sklepov, ki se nanašajo na šolski pouk zemljepisa.

Kongres je v zvezi z obravnavanjem problematike geografskega pouka ugotovil, da stanje tega pouka v naših šolah ni zadovoljivo. Zato nam Geografsko društvo in vse za njega zainteresirane ustanove temeljito prouče vzroke takšnega stanja in poiščejo poti za njegovo izboljšanje. V zvezi s tem poroča Geografskemu društvu, da za izvršitev tega dela čim prej organizira v okviru svojega odseka za geografski pouk ustrezne pododseke. Že na temelju referatov in diskusij na tej kongresu pa ugotavlja, da na kongresu ni ugotavljal zahteva in predlaga:

- 1) Ker so največji predmetniki za srednje šole sestavljeni brez sodelovanja geografskih ustanov ter nikakor ne dajejo geografiji tistega položaja, ki bi ga morala zavzeti po svojem vzajemnem pomenu, pač pa so ji celo še na dalje zožili okvir, zahtevajo kongres, da ostanejo v veljavi

dosedanji predmetniki, dokler se ne sestavi novi, temeljiteje pretehtani in s pravilnejšim sorazmerjem med posameznimi predmeti.

2.) Se posebej kongres protitesta proti temu, da se je geografija izločila iz osmega razreda in se ji je s tem vzela možnost, da postane fakultativni predmet pri maturi.

3.) Kongres zahteva ponovno, da se pouk geografije na srednjih in strokovnih šolah poverja strokovno usposobljenim geografom.

4.) Čimprej naj se začne s pripravami za izdajo metodike geografije in pa geografske čitanke za srednje šole.

5.) Kongres poudarja potrebo po večji koordinaciji geografskega pouka med posameznimi republikami.

6.) Večja skrb naj se posveti izdaji kvalitetnih in trpežnih geografskih učilj (slik, stenskih zemljevidov itd.), zlasti tudi dobrih ozkočrtnih filmov. Čimprej naj se predvsem izda stenski zemljevid Slovenije in ročni zemljevid Jugoslavije. Sole naj dobijo Nadaljevanje na 3. strani

Problematika šolstva v Sloveniji

Nadaljujemo z objavljanjem gradiva, ki ga je dal na razpolago sekretariat Sveta za prosveto in kulturo ob proračunu za leto 1955

Dijaški domovi pri splošno izobraževalnih in strokovnih šolah

V zadnjem letu je bilo število domov odnosno internatov znižano od 130 na 122, število gojencev od 10.996 na 10.572. Ukinitelj ali združenji so bili nekateri domovi pri strokovnih šolah.

Stanje je:	
34 domov za gimnazijske učence	2.248 gojencev
37 domov za učence ind. in niž. strok. šol	2.628 gojencev
20 domov za vajence	1.919 gojencev
11 domov za učence srednjih šol	1.832 gojencev
3 domovi za učence učiteljske	391 gojencev
8 domov za učence raznih šol	1.554 gojencev

122 domov 10.572 gojencev

Z zakonom o socialnih zavodih so bile določene ustrezne mere za ustanavljanje, finančno poslovanje in upravljanje domov. Iz proračuna LO za leto 1954 in dejanskega stanja v domovih je videti, da so subvencije domov s strani odgovornih LO nezadostne.

Okraj: Kranj, Postojna, Ljutomer, Maribor, Radovljica, Črnomelj nimajo v proračunih predvidenih subvencij za domove.

Okraj:	Predvideno na 1 gojenca letno
Kočevje	239 din subvencij
Gorica	431 din subvencij
Ljubljana mesto	649 din subvencij
Tolmin	1.795 din subvencij
Ljubljana okolica	1.864 din subvencij
Sežana	1.930 din subvencij
Ptuj	2.097 din subvencij
Novo mesto	2.713 din subvencij
Maribor okolica	2.742 din subvencij
Šoštanj	3.125 din subvencij
Celje mesto	4.371 din subvencij
Murska Sobota	5.709 din subvencij

Všete niso razne občasne podpore, ki jih prejema domovi iz proračunskih rezerv. V proračunih LO najdemo med krediti za domove tudi podpore dijakom in študentom, ki pa so vezane na gojence in se ne morejo uporabljati za vzdrževanje domov.

INVESTICIJE: Domovi so po večini v stavbah nekdanjih zavodov (n. pr. v Ljubljani Marijanišče, Lichtenurnov zavod, Mestna hišnica), v samostanih in privatnih stanovanjskih zgradbah. Nekateri manjši internati imajo prostore v šolskih poslopih. Ustrezni novogradnji je malo. Po vojni je bil na novo zgrajen samo dom v Postojni za 140 gojencev (l. 1951) in v Ljutomeru za 70 gojencev (l. 1951). Sedaj gradijo dom v Črnomlju. Pri strokovnih šolah je bilo v prvih letih po vojni postavljenih za internate 22 zidanih ali lesenih stavb, po večini provizorijskih. V zadnjem času je na novo zgrajen internat Metalurške šole v Guštanju, nedograjena pa internat Zvezniške industrijske šole v Mariboru. Večina stavb je bila že v začetku v slabem stanju. Novi provizorijski so bili postavljeni na hitro, večkrat samo zasilno (zaradi naglega porasta strokovnega šolstva). Zato je bila že v začetku odmerjena starim adaptiranim in novim stavbam kratka življenjska doba. Povrh tega so bili prostori do leta 1951 preobremenjeni povprečno za 50%; v posameznih primerih preko 100%. V internatu TSS, kjer je prostora samo za 500 gojencev, je bilo 1948. leta 1.200 učenec. Zaradi večletnega preobremenjevanja kapacitete je čezmerno trpela notranost stavb in opreme ter se hitreje izrabljala. Domovi so še vedno preobremenjeni, zato imajo v glavnem le spalnice ter neobhodno potreben prostor za učenje. V manjših internatih na deželi so dijaki čez dan kar v šolskih razredih. Redkokje pa imajo še pionirsko sobo, čitalnico, glasbeno sobo, dvorano itd. Zelo pomankljive so kopalnice, na razpolago so večinoma samo umivalnice. Ni čudno, da v takih pogojih nismo uspeli, da bi mladini vcepili čut za redno telesno nego.

Sredstva za ureditev in opremo na novo odprtih domov so bila vedno manjša od potreb. 50% domov še danes nima dovolj opreme — je brez omar in nočnih omar, ima postelje s slamnjakami, premalo perila, posode, pribora itd. Zaradi teh pomankljivosti mnogi domovi ne ustrezajo niti higienskim pogojem za bivanje niti pedagoškim zahtevam za vzgojo mladih ljudi. Dijaki in vajenci, ki so živeli nekaj let v naših domovih, bi se morali odlikovati med drugim tudi v rednosti, kulturnem vedenju itd. V sedanjih pogojih so možnosti za vzgojo v tej smeri omejene.

Za obnovo domov pri gimnazijah so porabili iz okrajnih in republiških investicijskih kreditov te zneske:

	Za adaptacije:	Za novogradnje:
Leta 1946	230.000.—	—
Leta 1947	1.021.000.—	—
Leta 1948	2.940.000.—	6.746.000.—
Leta 1949	912.000.—	17.620.000.—
Leta 1950	3.900.000.—	22.400.000.—
Leta 1951	6.027.956.—	2.194.995.—
Leta 1952	15.780.314.—	19.410.743.—
Leta 1953	37.653.000.—	35.811.900.—

Poleg tega so v letih 1947—1950 potrošili razni resori za strokovne šole in internate skupaj 230.546.169 din. Del tega zneska je bil investiran v internate ustrezajočih šol.

Lani smo pregledali predloge za investicije 35 dijaških domovom (27% vseh) in ugotovili, da bi okrajji potrebovali samo za te domove 37.276.997 din. Ker so tu v glavnem zajeta večja

dela na vzdrževanju stavb, naprave na igriščih, dopolnjevanje inventarja, kar je potrebno skoraj vsem domovom, računamo, da bi potrebovali domovi lani okoli 138.000.000 din. 9 okrajev ni lani v domove nič investiralo.

O potrebah in odobrenih investicijskih kreditih za l. 1954 še nimamo podatkov, potrebe pa so od lani brez dvoma narasle.

MLO Ljubljana, ki ima letos 22 domov s 3.300 dijaki, potrebuje:

59.360.000 din za najnujnejša popravila stavb;
12.500.000 din za izpopolnjevanje inventarja.

Iz vsote, ki jo bo dal MLO na razpolago prosveti, bo krita komaj ena petina potreb.

Oskrbovanje domov in gojencev

Mesečni izdatki za oskrbovanje 1 gojenca so v raznih krajih Slovenije različni glede na različno kapaciteto, stanje stavb in opreme, možnosti ekonomije itd.

Navajamo mesečne izdatke za oskrbo 1 gojenca po proračunu dijaškega doma Anice Černejeve v Ljubljani, ker se ureditev in oskrba v tem domu lahko vzporedi z ureditvijo in oskrbo v ostalih domovih Slovenije.

1. Osebnih izdatki:	
a) za pedagoško oseboje	244 din 5,9%
b) za tehnično oseboje (+43% soc. zav.)	904 din 21,8% 1.148.— 27,7%
2. Operativni izdatki:	
a) potrošnja, ki jo koristi neposredno gojenec (kurivo, razsvetljava, čiščenje prostorov)	369 din 8,9%
b) za vzdrževanje zgradb in opreme, zavarovanje, pla. mat., potni in selitveni stroški itd.	279 din 7,2% 668.— 16,1%
3. Funkcionalni izdatki:	
a) za prehrano	2.300 din 55,6%
b) za osebno higieno, izlete, knjižnice, vzgojila, fiskulturne naprave itd.	27 din 0,6% 2.327.— 56,2%
Skupaj 4.141.— 100 %	

Da bi znižale osebne stroške, so uprave domov takoj po prehodu na samostojno finansiranje skrbile številno tehnično osebo na minimum in prenesle marsikatera hišna dela na gojence, zato se ta postavka ne more več znižati. Prav tako ni mogoče kriti izdatkov za manjša popravila na stavbah in opremi, vodni in svetlobni napeljava in ostalih napravah, ki so za poslovanje zavoda brezpogojno potrebne.

Zato krčijo izdatke na naslednjih postavkah:

1. Prehrana: za prehrano, ki bi bila po sestavi, kalorični in vitaminski vrednosti primerna za mladino, bi potrebovali za 1 gojenca najmanj mesečno 3.000 din. Povprečno pa izdajo za prehrano v 20 domovih MLO Ljubljana na 1 gojenca 2.455 din. Preko 3.000 din potroši samo internat za otroke negovalke, 12 domov porabi pod povprečjem, najmanj pa v Internatu Srednje godarske šole, 2.074 din. Stednja pri prehrani gre predvsem na račun raznovrstnosti in vitaminske vrednosti hrane. Velika je poraba testenin, moke in žitaric sploh, kar so sorazmerno poceni, a dajejo dovolj kalorij. Manjkajo pa beljakovine, maščobe, kalcij, vitamini in druge sestavine, ki so organizmu v rasti nujno potrebne. Jajca, sir, meso, maslo, sadje itd., kar bi jih nadomestilo, je predrago za nakupne možnosti domov. Centralni higienski zavod LRS je v zadnjih 3 mesecih analiziral hrano nekaterih domov in ugotovil zgornje pomankljivosti v toliki meri, da bodo imele slabe posledice v razvoju prizadete mladine.

2. Stedijo tudi pri nakupu sredstev za vzdrževanje osebne in hišne higiene. Potrošijo minimalne količine mila, čistil in razkužil za ribanje in pranje (osebno in posteljno perilo perejo starši). Prostore čistijo slabše in poredkeje, parkete mžejo s pralnim oljem ali ribajo, namesto da bi jih loščili, stene belijo v daljših presledkih itd.

3. Domove močno bremenijo izdatki za kurivo, ker ne prejemajo regresa, ki je privatnim gospodinjstvom odobren za nakup kuriva. Zaradi številne ogrevalne opreme je najbolj potrebne prostore in natrpaio vanje gojence. Redkokje so dnevno zakurjene kopalnice. Vloge za znižanje cen kuriva, ki so bile poslane Gospodarskemu svetu LRS, niso bile rešene v prid domovom.

4. Močno znižane ali sploh izpuščene so postavke za nabavo časopisov, revij, knjig, fizikalnih naprav in drugega, kar je neobhodno potrebno za izobrazbo mladih ljudi. Za izvenšolsko zaposlitev vzgojitelji nimajo gojencem kaj nuditi.

5. Amortizacija zgradb in inventarja se ne vračunava v izdatke.

6. Povrh navedenih težav so domovom letos zvišane še davjate za socialno zavarovanje tehničnih uslužbencev od 10 na 45%. V domovih na področju MLO Ljubljana znaša to zvišanje 194 din na 1 gojenca.

Dohodki

Po proračunih domov v LRS ugotavljamo v letu 1953 tele povprečne dohodke:

1. 73,5% dohodkov znašajo oskrbinske gojencev, na 1 gojenca mesečno povprečno 3.040 din. V mestih plačujejo za vzdrževanje 3.250 din, na podeželju, kjer so manjši domovi s še skromnejšo režijo, pa 2.600 do 3.000 din. Zvišanje vzdrževalnin ni možno.

2. 14,1% dohodkov dobivajo iz proračunov ljudskih odborov. Vsi ljudski odbori plačujejo vzgojno oseboje v domovih, t. j. okoli 6% dohodkov. Ostali 1% so podpore revnejšim gojencem, ki plačujejo nižjo oskrbino, in subvencije za upravljanje.

3. 5,9% dohodkov znašajo prispevki iz lokalnih virov in dotacije iz fonda za prekrške. Lani so prejeli domovi iz tega fonda 9.340.000 din, t. j. 2,5% dohodkov. Ostalo so razne podpore društev, delovnih kolektivov itd.

4. 6,5% dohodkov so dohodki ekonomij in lastnih delavnic. Podpore so enkratne, podeljevanje po navadi na prejšnj domov v največjih denarnih stiskah. Z njimi, kakor tudi z dotacijami LO in dohodki ekonomij uprave ne morejo zanesljivo računati, niti po njih uravnavati ustanov. Najzanesljivejši vir so dohodki iz proračunov LO za plačevanje vzgojnega oseboje in vplačila gojencev, ki pa seveda ne zadostajo. Zaradi tega se domovi stalno borijo za materialna in finančna sredstva, pri čemer pogostokrat pozabljajo na vzgojo in izobrazbo poverjene jim mladine.

Kader v domovih

V domovih je zaposlenih okoli 300 vzgojiteljev (število je zaokroženo, ker manjkajo novejša poročila o zasedbi v nekaterih internatih pri strokovnih šolah — podjetjih).

63% vzgojnega oseboja so nameščenci v domovih;
37% vzgojnega oseboja so učitelji in profesorji na šolah, ki delajo v prostem času kot upravniki ali prefekti v domovih.

Kvalifikacija vzgojnega oseboja:	
Učiteljev	127 45%
Predmetnih učiteljev in profesorjev	23 8%
Vzgojiteljev in učiteljev tečajnikov	75 27%
Nekvalificiranih za pedagoško delo	45 16%
Upokojenih učiteljev	10 4%
281 100%	

57% oseboja ima pedagoško kvalifikacijo;

43% oseboja je polkvalificiranega ali nekvalificiranega za pedagoško delo, največ je vzgojiteljev z nepopolno srednjošolsko izobrazbo.

Slab sestav vzgojnega oseboja pojasnjujejo tile vzroki:

1. Prosvetni delavci se branijo zaposlitve v domovih predvsem zaradi 42-urne tedenske delovne obveznosti. Zaposleni so po večini popoldne in zvečer, tudi ob praznikih in nedeljah. Če so v domovih državni oskrbovanci, pa še v semestralnih in deloma v velikih šolskih počitnicah. Tako so prikrajšani na prostem času.

2. Delo v domovih je težko zaradi neustrezne ureditve domov, stiske s prostori in zaradi pomanjkanja sredstev za izvenšolsko zaposlitev. V najsibahših okoliščinah se delo pogostokrat reducira na samo nadzorstvo.

3. Dela v domovih se učitelji in profesorji branijo tudi zato, ker ga smatrajo za manj važno in pomembno od dela na šolah. Do takega ocenjevanja internatskega vzgojnega dela so prišli prosvetni delavci tudi na podlagi ukrepov okrajnih prosvetnih organov. Ti so nameščali na vzgojiteljska mesta večkrat slabše učitelje, ki v razredih niso dosegli uspehov, ter zdravstveno šibke učitelje, ki jim je bilo razredno delo prenaporno. Do oseboja v domovih niso bili tako zahtevni kakor do oseboja na šolah, niso ga nadzirali in si niso prizadevali za njegovo strokovno izpopolnjevanje. V zadnjem času se sicer ta odnos zboljšuje, vendar še ni docela pravičen. Ker so bili domovi vsa leta v težkem materialnem in finančnem stanju, so se okrajni prosvetni organi zavzemali najbolj za urejanje teh pogojev, dočim so vsebino dela prepuščali samemu oseboju. Pobude za zaposlitev v domovih doslej ni bilo, ker se nadure niso plačevale. Edina ugodnost je bila cenejše stanovanje in prehrana po režijskih cenah. To ugodnosti se poslužujejo predvsem visokošolci, ki so zaposleni kot vzgojitelji v domovih v Ljubljani.

Uredba o poklih v prosvetno-znanstveni službi predvideva poklic vzgojitelja. V Ljubljani imamo vzgojiteljsko šolo, ki pripravlja samo vzgojiteljske predšolske otroke. Šole za vzgojitelje v internatih nimamo. Ustanovili je nismo, ker je oddelek za šolstvo zastopal stališče, da za zaposlitev v domovih zadostja učiteljska kvalifikacija, potrebna je le še večletna pedagoška praksa. Vzgojiteljsko šolo sklopa komaj 18 do 20-letna mladina, ki nima življenjske zrelosti niti pedagoških izkušenj, da bi uspešno vzgajala srednješolce in vajence.

V zadnjem času smo že nekajkrat silili predlog, naj bi se odprl na višji pedagoški šoli tudi oddelek za vzgojitelje v domovih. Glede na slab interes, ki ga kažejo prosvetni delavci za vzgojiteljski poklic, ni pričakovati vpisa na tak oddelek. Menimo, da bo z izpopolnjevanjem praznih učiteljskih mest na šolah in z ureditvijo delovnih pogojev v domovih več možnosti za doseg stalnega vzgojiteljskega kadra, ki bo imel vsaj učiteljsko kvalifikacijo, predvsem pa visoko moralno-politično zavest in veselje do vzgojiteljskega dela. Ta kader naj bi dobil možnost specialnega šolanja v seminarjih na višji pedagoški šoli.

Ponavljalci in inteligenčnost

Na naši šoli je bilo ob koncu šolskega leta 1953-54 ponavljavcev za cel razred. Leti so pretežno, posebno še, če so starejši, tisti, ki motijo pouk in kvirajo v razredu disciplino. Verjetno je povsod tako.

Ravno to me je napotilo, da sem začel razmišljati, kako bi bilo, če bi uvedli razred samih repetentov. Toda predloga na šoli nismo uveljavili, ker so bili nekateri tovariši drugačnega mnenja.

Poglejmo, katere bi bile pozitivne strani takega razreda in katere negativne!

Na vsak način je treba računati s tem, da so tudi repetenti zelo mešan material: nekaj bistrih, a zelo lenih, ostali pa so manj nadarjeni ali pa absolutno nezainteresirani, ker jim dom ne pomaga in jih ne vzpodbuja. Vendar so repetenti pretežno dijaki, ki jih označujemo kot manj nadarjene.

Če bi združili vse repetente istega razreda (prvega ali drugega) v en razred, bi v njih ne vzbudili občutka sramote, ki ga doživljajo ponavljavci, ko mora naslednje leto sedeti v razredu z mlajšimi. Koliko pikrih opazk bi s tem odpadlo! Mnogokrat odvzamejo te občutljivemu dijaku še zadnjo trčico upanja na uspeh. Starostnih razlik, ki nastopajo v razredu s ponavljavci, ne bi bilo. Repetent se navadno prve mesece, ob učni snovi, ki jo je že premeleval, dolgočasi in zanjo oči. V razredu s samimi ponavljavci bi učitelj spremenil metodo dela.

V razredu bi tako ne bilo velikih razlik ne v starosti ne v disciplini in ne v znanju.

Sigurno je, da je lažje, ukvarjati se s ponavljavcem individualno v okolju, ki mu je znan.

Slabe strani? Mogoče bo kdo imel pomisleke zaradi discipline! Mogoče bi jo popravile nove metode dela v razredu. Drugi bodo rekli, da na marsikaterga dijaka vzgojno dobro vpliva ravno sramota, iz katere se naslednje leto po vsej sil hoče izkopati. Dvomi, da to drži.

Ali ni tak način že kvalifikacija otrok po inteligenčnosti? Da! Kako bi bilo, če bi tudi z ostalimi rednimi dijaki ravnali prav tako? Seveda je to mogoče le na večjih šolah, kjer so vzporednice. Odlične in prav dobre v en razred — dobre v prvi b in zadostne v prvi c. Predhodno bi se seveda morali vsi učitelji dogovoriti zaradi kriterijev pri ocenjevanju otrok. Metoda dela bi morala biti najboljša v c razredu. Že med letom pa bi morali omogočiti tistim, ki so pokazali večjo inteligenčnost, predhod v b razred ali a razred. Mogoče bi nam tak način dela dal marsikaj: neveljavi bi uvedli v razrede tekmovanje; lažje bi raziskovali in odkrivali vzroke zaostajanja oziroma napredovanja otrok in podobno.

Poglejmo si razred kot ga imamo sedaj! Izstopajo navadno le najboljši: to nas navaja, da predavamo le zanje, na večino pa pozabljamo. Pa ne smemo to! Mnogokrat se ostali, ki snovi niso takoj razumeli, razočarajo; zmanjka jim poguma in volje, ustrajajo se sodelovanja in konkurence — čut manjvnosti postaja iz dneva v dan večji.

Vsega tega z navedeno klasifikacijo ne bi bilo. V svetu se je klasifikacija po inteligenčnosti že obnesla. Kako bi bilo, če bi poskusili na tej ali oni šoli tudi mi?

V. Šmajš

GLASBENI TALENT in njegovo izobraževanje

Od vseh vrst umetnosti je nedvomno najpriljubljenejša, najbolj razširjena in najbolj zaželena glasba, saj tako na gozdo razpredene mreže glasbenih šol kot danes, zgodovina še ne pozna. Prav zaradi dejstva, da postaja obisk glasbenega pouka iz leta v leto vse bolj množičen, je treba odgovoriti na nekatera vprašanja pred katero so postavljeni tako mladi ljubitelji glasbene umetnosti, kot tudi njihovi starši in v ne najmanjši meri glasbeni pedagogi, ki jim je ta mladina zaupana.

Naša socialistična skupnost žrtvuje ogromne vsote za glasbeno vzgojo mladega rodu. Res, da pouk na teh šolah ni popolnoma brezplačen, največji del bremena za vsakega učenca pa vsekakor le nosi družba, da bi tako omogočila čim širšo glasbeno izobrazbo tudi povprečno in manj nadarjenim, talentiranim pa ušla pot navzgor do visokih ciljev.

Ker zajema ta umetnostna panoga izredno širok krog mladih ljudi, se bomo v naslednjem seznanili z nekaterimi ugotovitvami neraziskane glasbenega teoretičnega, dirigenta in pianista, prof. Bernharda Scholza (umrl 1916. leta).

Od vseh vrst umetnosti je največ ljudi nadarjenih za glasbo.

Komaj pa je razumljivo, da imajo ljudje, ki se ukvarjajo z njo, tako malo samokritike, in da stalno precejujejo svoje muzikalne sposobnosti. Premnogokrat tudi starši že vidijo glasbeni talent čez le znanjo pri otroku dobro razvit povrh ali glasbeni spomin. Pri ugotavljanju talenta je strogo ločiti med veseljem do glasbe in med talentom. Kar je izrekel Goethe o umetnosti kot poklicu, velja prav posebej za glasbeno umetnost. Trikrat naj vsak premisli, preden si bo izbral za spremljevalko muzo. Koliko eksistenc je že bilo zaradi prenatrženosti uničenih. Izplača pa se v polni meri tudi povprečno glasbeno nadarjenemu trud, ki ga vložijo v glasbeni študij z namenom, da mu bo glasba poleg njegovega poklicnega dela življenjska uteha. Kdor se z ljubiznjo bavi z glasbo, bo postal zanj sprejemljiv, s poglabljanjem in razumevanjem njenega bistva, pa se bo večal užitek, ki obvaruje mlade ljudi pred mnogimi užiti nižje vrste. Starši naj že z otrokom omogočijo otrokom, ki kažejo veselje do glasbe, tudi njen študij. Potrebno pa je vedeti eno: ne lahkomišelnost navduševati otroka, naj si izbere glasbo kot poklic razen, če so dani nedvomni dokazi, da se ta otrokova želja opira na

lastnosti, ki so neobhodno potrebne za doseg smotra. V tem primeru pa je podpora s strani staršev ne samo upravičena, temveč celo dolžnost. Smisel za glasbo počiva na dveh osnovnih temeljih, na občutku za lepoto tona in na ritmičnem čutu. Prava redkost je, da sta obe lastnosti — izraziti posluš in izraziti čut za ritem — enakomerno razviti. In vendar so šele s tem dani neobhodni pogoji nadarjenosti, ne pa še nadarjenost sama. Dobro razvit ritmični čut je na splošno bolj redek kot pa smisel za lepoto tona. Kako malo odločen je samo ta drugi pogoj za glasbeni talent, dokazuje izkušnja, ki pove, da je vrsta mladih ljudi, ki imajo takozvani »absolutni posluš«, torej sposobnost zaigrane ali zapete tone razpoznavni in poimenovati takoj brez instrumenta, sicer, v širšem smislu, popolnoma nemuzikalni, medtem ko deluje vrsta izvrstnih glasbenikov, ki absolutnega poslušja nimajo.

Nadaljnje vprašanje je, koliko so potrebne določene telesne lastnosti za doseg umetniškega smotra. Sem spada predvsem spretna roka pri instrumentalisti, pri pevci lep in prijeten glas, pri vseh brez izjeme čvrsto zdravje, ki usposablja za vztrajen

študij, pa tudi prijetna zunanja pojava. In sedaj šele pride odločilno vprašanje: ali so podane tudi vse umetniške lastnosti: temperament, fantazija, želja po ustvarjanju, neutrudljivost, zbiranje, volja in vztrajnost in končno trden značaj, ki se ne da odvrtiti od poti, ki vodi do cilja. Prav tu je tista nevarna črta, ob kateri se razbijejo tako mnoge sicer talentirane narave.

V največ primerih je pravi talent že v zgodnji mladosti izrazito viden, pa bi se moglo brez pomisleka sklepati na daljni razvoj. Vendar tudi v takih primerih pomote niso izključene. Največkrat je pri mladih otrocih mogoče nedvoumno ugotoviti le obstoj neobhodnih pogojev glasbene nadarjenosti, torej smisel za ritem in ton, dočim se more ostale umetniške lastnosti z gotovostjo dognati šele pozneje. Pogosti so primeri, v katerih so se otroci z lahkoto naučili glasbenih osnov in izvajanja posameznih skladov na instrumentu, so pa kasneje zelo razočarali. Dospeli so do neke prepreke, preskoki katere jim skok ni uspel. Manjkala jim je moč in sposobnost ko višjemu duševnemu in s tem umetniškemu razvoju in vzponu. Nasprotno pa so primeri, ko otroci splošno niso kazali izrazitih lastnosti talenta, so pa dosegli v razvojnih letih napredke, ki je preselil vsako pričakovanje. Tudi glede telesnih lastnosti poznamo izjeme. Kdor bi motril težko roko pianista Rubinstejna, ne bi mogel verjeti, da je prav

ta roka znala izvajati instrumentu najsibajše melodije. Močna notranja sila in trdna volja pomagata premostiti marsikatero težavo.

Odločilno vprašanje je, kakšne umetniške upe goji mladi umetniški novinec in kakšne so nade staršev. Kar nekomu lebdijo pred očmi kot najvišji cilj, je drugemu le bedna eksistenca. Na tisoče je mladih ljudi, ki hočejo zadostiti zgolj osebnemu samoljublju, ki žele samo zablisteti na koncertnih odrih kot dirigenti, virtuoz ali kot skladatelji. Tem naj velja tole: kdor si izbere glasbeno umetnost le zaradi časti, gradi na pesek, ker so upi te vrste le preredko izpolniljo. Prevečkrat pridejo bridka razočaranja. Umetnik naj postane le tisti, ki je voljan iz čiste ljubizne do umetnosti, posvetiti ji vse svoje življenje.

Toda ne morejo postati vsi veliki umetniki! Položaj sposobnega in marljivega violinista v orkestru nudi marsikomu zadovoljivo eksistenco. Učitelj klavirja ali petja, mojster svoje stroke, bo v svojem delokrogu zaslužil več kot marsikdo, katerega ime blesti na koncertnih sporedih. Vse je odvisno od sposobnosti, znanja in truda.

Popolnoma zmotno je misljenje tistih staršev, ki menijo, da je otroku potrebno le toliko znanja, da bi mogel kasneje kjerkoli kaj poučevati.

V kategoriji učiteljev so to potem tisti, ki jim je že vsak manjši talentek pomenben, in ki nerazodno in neodgovorno pregovarjajo star-

še, naj izberejo otroku glasbo kot poklic.

Vsem pa naj velja: otroku ne določati umetniškega poklica že v zgodnji mladosti, pa čeprav so podani tehnični dokazi za njegovo talentiranost. Ta odločitev naj se preloži na čas, ko si bo mogoče ustvariti jasno sliko o celotnem otrokovem duševnem razvoju. Do neke stopnje izdelana tehnična dovršenost ne dokončno merilo za razsojanje o posebni glasbeni nadarjenosti. Dosti bolj točne in zanesljive zaključke prinaša pevška preizkušnja. Otroci, ki niso preprosto melodijo zapoje čisto, ritmično, z naravnim občutjem in smislom za lepoto tona, je prestat mnogo odločilnejšo preizkušnjo, o svoji glasbeni nadarjenosti, kot nekdaj, ki zna tehnično dovršeno zaigrati neko skladbo. Uvaževanja vredni dokazi nadarjenosti je tudi sposobnost čitanja z lista, čeprav se tudi tu spretnost dobi šele z vajo.

V večini primerov bo mogoč strokovnjak šele po nekaj mesecih in po skrbnem vsestranskem opaz

Za boljšo tehnično-gospodarsko vzgojo

V dneh 16. in 17. okt. 1954 je bil v Celju II. kongres Ljudske tehnike Slovenije. O uspehih in delu LT je poročal predsednik Glavnega odbora tov. Milko Goršič. Na kongresu je sodelovalo tudi mnogo šolnikov, ki aktivno delajo v tej organizaciji. Kongres je imel povsem delovni značaj. Na zasedanju komisije za šolsko razpravo, na osnovi katere je kongres sprejel naslednje zaključke:

»V razvoju Ljudske tehnike ima posebno pomembno vlogo vzgojno delo z mladino, ki naj posreduje tehnično znanje mladini, da ji bo lahko koristno pomagalo v življenju. Tako se bo vsak dan seznanjal s pridobitvami tehnike vse več naših ljudi in zanimanje za naš tehnični napredek se bo širilo. Dosegli smo dosegli najlepše uspehe v industriji, ki se je v naši državi že nesluteno razvila, dočim še vedno zastajajo druge gospodarske panoge, zlasti kmetijstvo. Zato ljudska tehnika usmerja težišče svojega vpliva prav na vas, da bi vzbudila zanimanje kmetičev mladine za tehniko, za mehanizacijo, elektrifikacijo in kemizacijo kmetijstva. Prav to postavlja vse bolj v ospredje vprašanje tehnične vzgoje predšolske in šolske mladine.

V šolskem pouku bi nujno morali uvesti obvezni predmet tehnično-gospodarskih znanj ne le v osemletnem osnovnošolskem, temveč tudi v njemu ustrezajočem nižje-gimnazijskem pouku. Kongres pozdravlja spremembe, ki jih je uvedel SPK LRS v predmetnikih in učnih programih učiteljskega za poglobitve pouka tehnično-gospodarskih znanj in želi, da učiteljska vzgojiteljstva za specializacijo na tem področju. Pomankanje vzgojiteljskega kadra, delavnic in pribora ne preprečuje vzgoje, zato se mora predstavlja nepremostljiva ovira za uvedbo tega predmeta, saj so naši delovni ljudje, pa tudi učitelji, ki za marsikateri drugi predmet tudi niso imeli učil, znali v letih naše revolucije v političnem in gospodarskem pogledu delati tudi brez potrebnih sredstev. Ljudska oblast je v zadnjih letih dala za prosveto zelo pomembna sredstva, zato naj SPK LRS upošteva splošno težnjo ljudstva, da se uvede pouk tehnično-gospodarskih znanj v šole. Kongres pozdravlja pobudo nekaterih organizacij LT in OLO, ki so organizirali praktične tečaje učiteljev za pouk tehn.-gospodarskih znanj. Take oblike priročimo v čim večjem številu in obsegu. Na drugi strani pa bo LT morala podpreti zdrave težnje naših vzgojiteljev, da verbalističen način pouka zamenjajo s tehitnim in dobro

pripravljenim praktičnim poukom, ki je večinoma v realnih predmetih. Enako pa bi tudi krepili uporabo učil in dali predloge za njih zboljšanje.

Glavni odbor LT naj upošteva številne predloge, kako organizirati nabavo materialnih sredstev, ki jih bi ob zmernih cenah nudili naši mladini. Ob tem naj zagotovi za LT tudi sredstva za predmete, ki bi jih morali dobiti iz tujine, če se za napredek tehnike potrebuje, po zmerno dosegljivih cenah. V okviru revije »Življenje in tehnika« naj bi začela izhajati izvirna ali prevodna literatura, ki bi pedagogom na šolah, društvom in sekcijam za tehnično izobraževanje v okviru LT pa tudi posameznim amaterjem omogočila praktično delo.

Ob teh nalogah morajo naše organizacije izpolniti svoje vzgojno poslanstvo tudi na izvenšolskem področju z organizacijo tistih dejavnosti LT, ki imajo svoj praktični pomen in ki lahko vzbudijo zanimanje mladine. Pri tem moramo stremeti, da bo to vzgojno delo imelo svoj program, ki bo utemeljeno v političnem in strokovnem smislu, da bo ta dejavnost v celoti odraz našega socialističnega razvoja ter krepitve obrambne moči naše domovine. Naše organizacije naj se tesneje povežejo z edinicami JLA in vključijo pripadnike JLA v večjem številu v naše organizacije. Prav tako pa naj se naše organizacije tesneje povežejo z društvi prijateljev mladine in drugimi društvi ali organizacijami, s katerimi si bodo skupno mogle zagotoviti znatno večji uspeh.

Kongres LT priporoča izvršnemu svetu Ljudske skupščine LRS, da v SPK LRS imenuje tudi predstavnika LT, ker bi tako bilo izraženo priznanje organizaciji LT za njeno tehnično in gospodarsko vzgojo mladine v vsem povojnem obdobju, hkrati pa bi tako bilo zagotovljeno, da bi prosvetni organi spoznali problematiko in konstruktivne predloge te množične organizacije. Prav tako smatramo za primerno, da pridejo predstavniki organizacij LT v vse organe družbenega upravljanja v šolah. Kongres LT želi, da organi ljudske oblasti realno ocenijo potrebe organizacij LT in jih s proračunskimi dotacijami podprejo, ker se danes delo v teh organizacijah teži na članskih prispevkih, a v naših društvih je v velikem

številu zaposlena mladina, ki ni v delovnem odnosu in ki nima sredstev za sodelovanje. Zato taki materialni razlogi odvrčajo mladino od vključevanja v organizacije LT. Prav tako je treba zagotoviti vsaj minimalne materialne pogoje za dober praktičen pouk na vseh šolah.

Organizacije ljudske tehnike imajo svoje glasilo, ki objavlja le skromna poročila o delu in posebno o uspehih LT. Izrečno premalo pa beležijo uspehe teh organizacij naši časniki in časopisi. Zato naj bo naša skupna skrb posvečena tudi propagandi, predvsem pa naj ta naš tisk prikaže članom LT, vzgojiteljem, gospodarstvenikom in političnikom ne le pomen tehnične

Tečaj Ljudske tehnike v Celju

Na drugem mestu objavljamo poročilo o sklopih II. kongresa Ljudske tehnike Slovenije. V teh sklopih je govora tudi o tečajih tečajev za učitelje. Česa pa so naši učitelji na teh tečajih doslej pogrešali, o tem nam poročajo tečajniki. Objavljamo prav v tej zvezi poročilo o tečaju, ki je bil v Celju:

Po raznih okrajih so bili v letošnjih poletnih tečajih za ročno delo. V Celju se je vršil tečaj, ki je uvedel učitelje v delovna področja Ljudske tehnike. Največ časa je bilo posvečeno letalskemu modelarstvu. Za te modele se uporabljala les, predpisane debeline in kakovosti, težko dosegljiva lepila in papir. Predvsem pa je ves material drag. Brez materialne ali finančne pomoči bi nemogoče, da bi učitelji mogli posredovati pridobljene izkušnje in izdelovati podobne modele z učenci. Drugi predmet je bil brodarstvo modelarstvo. Ze na tečaju so bile tepele z materialom, ki je dosti kasno. Polovica tečajnikov je izdelala jedrnat model »Kornate«. Moški so izdelovali kajak. Izvedba teh del je na osnovnih šolah še težja, ker zahteva večje primere, skobelni itd. Delo je tudi težko, da ne govorimo o cenah za lipov les, platno za jadra itd.

Veliko veselje so imeli tečajniki s fotografijo. Na razpolago sta bili dve temnici z vsem priborom in strokovnim vodstvom. Učitelji, ki so se ogreli za to dejavnost, si bodo časoma nabavili fotografske aparate. Težje je bo to doseči pri otrocih, pri kmetičih in vajeniški mladini.

Nekoliko na zadnjem mestu je bila radiotehnika. Tu so tečajniki izdelali reostat in voltmeter po načrtu »Mlade ruke«. Nekaj tečajnikov je izdelovalo detektorje in enostavne aparate. Tukaj so bile največje težave z nabavo materiala. Zato program tudi ni bil izpolnjen. Vendar je ravno to področje najožje povezano s fiziko in bi se lahko ob drugem programu in dovoljni količini materiala (orodja je bilo dovolj) izdelalo precej učil za pouk prirodoslovja. V kolikor bi uspešno učiteljem, da bi si učenci izdelali enake aparate, bi lahko

vzgoje, temveč tudi, kako bo do organizacijske, tehnično in programsko to tehnično vzgojo zagotovili.

V cilju uresničitve teh predlogov naj komisije za tehnično izobrazbo mladine pri GO Ljudske tehnike LRS takoj prično z delom in delujejo kot stalni aktivni organi, da bodo sklepi kongresa čimprej uresničeni.

Sklepi II. kongresa LT so zelo pomembni in lahko koristijo vsem šolnikom kot pomembno napotilo za akcijo. Pri glavnem odboru LT bo delovala komisija za tehnično-gospodarsko vzgojo, ki bo skušala vsiladiti sodelovanje članov LT s pristojnimi organi ljudske oblasti, s šolami, raznimi ustanovami in podjetji, da bi s koordinirano akcijo olajšali zagotovitev vseh potrebnih pogojev za napredek tehnično-gospodarske vzgoje naše mladine, bodisi v okviru šolskega pouka ali pa izvenšolskega udejstvovanja. O delu komisije bomo poročali.

Lah Avguštin

uvedli priložnostno pouk, pri katerem bi učenci sami eksperimentirali. (Za 1912. leta je šolska matica vzpodbujala slovenske učitelje, da naj uvedejo praktične vaje v prirodoslovju.) Tečaj je pozitivno vplival na učitelje s tem, da jih je praktično seznanil z orodjem, materialom in tehniko obdelave. Te izkušnje bodo pa le s težavo posredovali drugim zaradi zgoraj navedenih razlogov. Pa tudi z orodjem so naše šole slabo zaoprežene.

Zelja tečajnikov je bila, da bi se prvenstveno seznanili z ročnimi spretnostmi, ki so predpisane v učnih načrtih za osemletno šolo. Izdelki naj bi bili v ozki povezavi s praktično uporabo v življenju in pouku. Zdeli so si, da bi si ogledali obrtne obrate: mehanike, zlatarstva, mizarstva in druge delavnice, pekarnice, mesarje, različne tovarne, tiskarno in podobno. To bi jim koristilo pri stvarnem pouku, domoznastvu, prirodoslovju in ročnih spretnostih.

Dopis iz Šentjurja

V pododbor Društva učiteljev Šentjur pri Celju spada 12 šol s 56 člani. Šentjur je teritorialno središče okoliških šol. Do sedaj so se vršili vsi sestanki v osnovni šoli Šentjur. Ker pa na imenovanju šole še niso bila zaključena vsa obnovitvena dela, se je vršil dne 9. oktobra občni zbor DU na osnovni šoli v Šentvidu pri Grobelnem.

Sestanka se je udeležilo 31 članov. Vzrok tako nizkemu številu udeležbe je brez dvoma nizka stanovska zavest. Naravnost žalostno pa je dejstvo, da so se sestanka udeležili nekateri tovariši in tovaršice iz oddaljenih šol (Dobrina, Loka, Kalobje), ki morajo pešati 1½—2 uri, medtem ko se je iz Šentjurske šole, ki ima železniško postajo tako rekoč pred nosom, ude-

ležil sestanka od 10 članov samo tovariš Rečnik, šolski upravitelj v Šentjurju.

Navzoča sta bila tudi okrajna in inšpektorja tovariš Strehovec in tovariš Koželj. Na sestanku je bil razrešen dolžnost lankoletni odbor DU, nato pa isti soglasno ponovno izvoljen.

Tovariš Strehovec je podal izčrpen referat o pouku pisanja na osnovni šoli, za katerega smo mi vsi, posebno pa mlajši učitelji, zelo hvaležni.

Tovariš Koželj je govoril o pomenu ustanavljanja komun. Razpravljali smo tudi o težkočah blaginjske, ki ima sitnost zaradi plačevanja članarine. Sklenili smo, da bodo v bodoče tovariši upravitelji zbrali članarino in jo mesečno odvajali blaginjske.

Tovariš Rečnik Ernest je omenil, da je član Lovskega društva in da plačuje mesečno 100 din članarine. Toda kot član ima med drugim tudi to ugodnost, da prejema brezplačno mesečno revijo »Lovec«. Prosvetni delavci pa plačujejo mesečno od 50—100 din članarine, pa nimamo praktično nobene ugodnosti.

Soglasno je bil sprejet predlog, naj bi tudi nam prosvetnim delavcem od plačane članarine nudili naš list »Prosvetni delavec«, ki bi nam tako postal zvest tovariš in pomočnik. Ta naš stanovski list ima zelo nizko naklado, kajti večina prosvetnih delavcev ga ne more naročiti zaradi finančnih težav. Poleg tega izhaja zelo neredno. Na ta način pa bi prišel v roke vsemu članstvu in bi se brez dvoma

tudi njegova vsebina izboljšala. V upanju, da bo na prihodnjem sestanku polnoštevilna udeležba, smo se tovariši razšli.

S. F.

PROSLAVA SLOVENSKE MODERNE

Odbor Slavističnega društva v Ljubljani je na pobudo SZDL terena Polje I. prevzel začetne organizacijske posle za izvedbo obsežne zasnovane proslave Slovenske moderne v aprilu 1955. Slavnosti bodo v zvezi z odkritjem spomin-skih plošč pesnikom, ki so pred šestdesetimi leti pričeli novo razdobje naše kulture, hkrati pa bodo uvod v proslave desetletne osvoboditve Ljubljane. Iz praznovanja Slovenske Moderne naj bi se razvil svečani festival slovenske kulture, ki naj zajame celotni slovenski svet. Prireditve bodo spominška oddolžitve velikim ustvarjalcem Slovenske Moderne — ne samo pesnikom, temveč tudi likovnim in glasbenim umetnikom kakor tudi znanstvenim in političnim delavcem.

HVALEVREDNA ZAMISEL!

V začetku meseca so se zbrali na vabilo Sveta za prosveto in kulturo v Šoštanju tisti učitelji in učiteljice, ki so se poslovlili od svojega polidca. So to večina tovariši, ki so že davno dosegli pravico do pokojnine, pa so se vsled pomankanja učnih moči, ki je bilo najbolj občutno v prvih letih po osvoboditvi, prostovoljno javili na ponovno delo na šol. polju. Res lepo od organizatorja, da jim je pripravil to skromno, a zato tem bolj pristransko slovo. Po mali zakuski in iskreni zahvali za njihovo delo, so navzoči prejeli lepa knjižna dela, ki jim bodo v spomin na njihove najlepše čase v življenju, ko so učili in vzgajali naš mladi rod in ga pripravljali za težke, a lepe naloge, ki ga čakajo v prihodnosti. Od šolskega dela so se poslovlili tovariši Avgust Rozman iz Lepe njive, Stanko Vičič iz Bočne, Miha Plaš in Franc Mlinšek iz Velenja, Erna Penk in Šoštanj in Iva Pistonič iz Nove Štife.

Vsem zgoraj imenovanim želimo tudi mi, da bi v miru in zadovoljstvu še dolga leta uživali zaslužen pokoj.

K. Z.

Kamniško učiteljsko zboruje

V soboto, 16. oktobra t. l. je imelo društvo učiteljev iz bivšega kamniškega okraja svoj redni letni občni zbor, katerega se je udeležilo učiteljsko skoraj udeleženost. Zborovanja so se udeležili med drugimi tudi zastopniki okrajnih občinskih odborov, predstavniki občinskega ljudskega odbora Mengša, Vidali in učiteljice ter gojenke gospodinjke šole v Grobljah.

Zborovanje je otvoril dosedanj predsednik tov. Flajš Franc, ki je predstavil vse doslej učiteljsko. Nato je podal besedo predsedniku občinskega ljudskega odbora Mengša, Vidali, ki je toplo pozdravil učiteljsko, ki se je zbralo v starodavnem Mengšu. Ki letošnjo razvidno težnjo, naj bi prosvetni delavci postali aktivnejši v društvih, da bi zlasti sedaj pravilno tolmachi zakon o družbenem upravljanju naših šol. Tov. predstnik je poudaril prizadevanje naše ljudske oblasti za izboljšanje gnojnega položaja prosvetnih delavcev, zlasti osnovnošolskega učiteljskega na nižje organiziranih šolah. Pozval je tudi učiteljsko, naj se poslužijo ugodnosti, ki jih nudijo Pridelavec, zlasti na podeželju. Poveljal je, da se v svojem poročilu potožijo, da so tajniki grup zelo skopi v svojih poročilih in le malo govorijo o onih zelo resnih problemih, ki danes tarejo učiteljsko zlasti na podeželju. Pohvalil je tov. Tureljo in tov. Tureljo, ki se od vsega učiteljskega najbolj vneto udeležujejo na

prosvetnem polju. Tajniškemu poročilu je sledilo blaginjsko, ki ga je podala agilna članica našega društva tov. Divjak Stana. Iz poročila je razvidno, da je društvo v tem letu kar dobro gospodarilo. Poročilo nadzornega odbora je podal tov. Lenč Jernej, ki je izrekel pohvalo dosedanjemu odboru, zlasti dosedanjemu predsedniku tov. Flajšu, ki se več let uspešno vodi naše društvo.

Sledile so volitve, pri katerih so člani izvolili zopet najbolj delavne člani v upravni odbor. Tudi pri teh volitvah je dobil tov. Flajš največ glasov, kar je dokaz, da uživa pri članih popolno zaupanje.

V diskusiji, ki je bila nad vse živahna, so med drugimi govorili tov. Mrtni Ciril, ki je toplo pozdravil Uredbo o dodatkih za učiteljsko na nižje organiziranih šolah.

Tov. Juvanc Jože, ki je apeliral, naj Svet za prosveto in kulturo ukrene vse, da se čimprej izda zemljišni LRS in da se uredi redno in pravočasno izdajanje učnih knjig.

Sindikalna podružnica v Puconcih je zborovala

Pretekli teden smo v Puconcih zborovali. Na sestanku je bil povabljen predsednik Okrajnega društva učiteljev tov. Miroslav Stubelj. Vabilu se je odzval z izčrpnim referatom: »Zgodovinski obris Prekmurja«. Tov. Stubelj je v referatu obdelal zgodovino Prekmurja iz časov najstarejših spomenikov do druge svetovne vojne. Učiteljsko je z velikim zanimanjem sledilo referatu in izrazilo željo, da bi bil referat natiskan in izdan, ker bi bil v veliko pomoč učiteljem pri njihovem šolskem delu, posebno onim, ki niso iz Prekmurja. Dodati bi morali še samo najnovejšo zgodovino Prekmurja.

V drugem delu zborovanja je bil predmet debate pred-

vsem materialni položaj prosvetnih delavcev. Tov. predsednik je svetoval članstvu, da težave, ki jih ima tako v šoli kot izven nje, javi vodstvu podružnice oziroma okrajnemu društvu. Tu in tam se tudi dogaja, da skušajo s posamezniki »pometati«, proti čemer se je potrebno dosledno boriti.

Sindikalna podružnica v Puconcih je v lanskem šolskem letu prejela iz skupne blaginje 6000 din. Del tega denarja je porabila ob priliki izleta v Radence in Kapelo, kar je bilo zopet en korak naprej za zblizanje med članstvom.

Prihodnje zborovanje bo v Mačkoveh. Člani podružnice namreč želijo spoznati celo Prekmurje.

P. A.

NA KATERI ŠOLI JE COH J?

Kakor znano, je bila letos v Tokiju od 1. do 18. sept. mednarodna razstava otroških risb. Razstava, ki je doživela zelo toplej sprejem, potuje sedaj po drugih japonskih mestih. Slovenija je za to razstavo poslala risbe 27 otrok, od katerih sta prešla na gradit Cotti Drago, tri-najstletni učenec nižje gimnazije v Komnu (njegova risba »Setev« je bila objavljena celostransko v barvah tudi v uradnem razstavnem katalogu) in prav tako tri-najstletni Coh J. (Janer?). Ker za zadnjega ni znano, na kateri šoli se nahaja, prosil Svet za prosveto in kulturo LRS šolskega upravitelja oziroma ravnatelja, ki je dostavil risbe imenovanega, da sporoči naslov uradništvu Prosvetnega delavca ali pa Svetu za prosveto in kulturo.

ZAHTEVE GEOGRAFOV

(Nadaljevanje s 1. strani)

Primerne projekcijske aparate.

7.) Ker so geografske ekskurzije sestavni del geografskega pouka, naj se zanje priznava pravico do dnevnice in potnih stroškov. Vsebinsko naj bodo ekskurzije dobro pripravljene, pred ekskurzijami po Jugoslaviji ali v inozemstvo pa naj imajo prednost ekskurzije v posamezne slovenske pokrajine, posebno še v kraje, kamor sicer dijaki redkeje prihajajo.

8.) Ker je za uspešno izvedbo ekskurzije z dijaki potrebno, da sami profesorji čim bolj spoznajo posamezne pokrajine naše domovine, naj odsek za geografski pouk Geografskega društva čimprej ustanovi pododsek za ekskurzije, ki naj bi med drugim organiziral posebne ekskurzije za člane društva. Kongres ponavlja zahtevo po določenem številu brezplačnih vozovnic za aktivne geografe.

9.) Kongres priporoča geografom, da čim bolj sodelujejo v Počtniški zvezi in da na ta način omogočijo sebi in dijakom praktično geografsko znanje in spoznavanje domovine. V republiškem odboru Počtniške zveze naj ima tudi Geografsko društvo svojega zastopnika.

10.) Kongres ugotavlja potrebo, da Svet za prosveto in kulturo LRS pri vseh vprašanjih, ki se tičejo geografskega pouka, obvezno pritegne k sodelovanju Geografsko društvo Slovenije.

11.) Kongres priporoča Geografskemu društvu, da v okviru posebne komisije prouči stanje geografije na naših šolah in z njim seznanj javnost; hkrati naj pripravi vse potrebno za bodočo reformo šolskega

Obisk v šolskem muzeju

Solski muzej v Zagrebu je bil ustanovljen leta 1901 ob priliki svečane proslave 30 letnice obstoja pegazsko književnega zbora. Kakor so veliki večini šolskih muzejev utirale pot ustanovitvi razne šolske razstave, predvsem razstave učil, je bila tudi za ustanovitev zagrebskega šolskega muzeja neposredni povod svetovna razstava šolskega v Parizu leta 1900.

Velike zasluge pri organizaciji hrvaškega šolskega muzeja je imel Anton Curvaj, takratni predsednik hrvaškega pedagoško-književnega zbora in deželni šolski nadzornik. Curvaj je ob pomoči prosvetnih delavcev zbral ogromno gradivo za muzej in napisal obsežno delo »Gradnja za povijest školstva u Hrvatskoj i Slavoniji«, ki obsega 11 debelih zvezkov. Bil je prvi kustos v muzeju.

Hrvaški šolski muzej v Zagrebu ima svoje prostore v stavbi bivšega učiteljskega doma na Trgu maršala Tita 4. V vestibulu, kjer se nahajata špominjski plošči s seznamami imen zaslužnih pedagoških delavcev ter poprsje znanega hrvaškega učitelja Filipovića, ustanovitelja Zveze hrvaških učiteljskih društev in pisatelja šolskih knjig na Hrvaškem, nas popeljejo stopnice v I. nadstropje, kjer ima muzej na razpolago 6 razstavnih sob, pisarno, majhno prepartorsko delavnico in dva hodnika. Muzej deluje pod vodstvom ravnatelja Bauera, ki ima v pomoč dva stalna uslužbenca.

Po seznanitvi z muzejskimi delavci smo si ogledali razstavo najnovejšega hrvaškega šolskega predvsem v dobi NOB. Razstava zavzema v celoti 2 razstavnih sobi in obsega dokumentacijo o šolskem področju na hrvaškem ozemlju in uspehe v graditvi šolskega v dobi NOB. Poleg pisane materiala; predvsem pravilnikov šol in pravilnikov za organizacijo ljudske prosvete, planov in programov šol so razstavljeni izdelki šolskih učencev, učila, šolski predmeti, model šole iz ell'shatta ter slikovni pregled organizacije šolskega v obdobju NOB.

Nadalje smo si ogledali dragocen in bogat material pariskih zbirke, ki žal kljub prostoru še ni urejen in čaka na zopetno ureditev.

Zbirka je izredno bogata in obsega razna učila in pripomočke, ki so se za posamezne učne predmete uporabljali, tako za pouk zemljepisa, zgodovine, prirodopisa, fizike, kemije, tehnologije in šolske higijene. Nadalje pripomočke za pisanje, čitanje, računanje, verouk, za pouk gluhonemih in slepih otrok, razne igrače, izdelke posameznih otrok, ročna dela, risanke, rokopisne zvezke, starošolsko pohištvo, fotografije in akvarele starih šolskih poslopij, šolske statiske, zbirko denarja kovane na Hrvaškem, spominjske kolajne, učilniška odlikovanja, stare šolske pečate, nošnje krajiškega učitelja itd. Poleg muzeološke zbirke eksponatov ima šolski mu-

zej še bogato knjižnico in arhiv, ki sta delovala prvo v sklopu muzeja a po letu 1950, ko se je reorganiziralo delo v muzeju, pa kot posebni znanstveni ustanovi in sicer Pedagoška knjižnica in Pedagoški arhiv. Svoje prostore imata v isti stavbi.

V redakciji Bauera izdaja Hrvaški šolski muzej periodično svoj »Arhiv«, v katerem so zbrani vsi članki, ki obravnavajo probleme hrvaškega šolskega muzejskega dokumentacije o delu pri organizaciji ljudske prosvete. Arhiv izhaja v rokopisu in služi izključno za interno uporabo, medtem ko je mesečna revija Pedagoški rad, ki jo izdaja Pedagoški književni zbor, zasnovana bolj obsežno in je namenjena vsem, ki se zanimajo za prosvetna vprašanja.

Zanimiv je bil obisk v Zavodu za šolsko opremo. Zavod upravlja ravnatelj Kunst ob sodelovanju velikega števila vnanjih delavcev iz vrst arhitektov, zdravnikov, profesorjev, inženirjev itd. Zavod izdaja petkrat letno svoj časopis Škola i školska oprema, v katerem seznajajo vsakogar predvsem šole, investitorje in proizvodna podjetja s sodobnim šolskim pohištvo in učnimi sredstvi.

Prav koristno bi bilo, da bi se seznanili in zainteresirali z obema kulturnima ustanovama ter njihovim delovanjem tudi naši prosvetni delavci.

R. M.

Založba »MLADINSKA KNJIGA«

LJUBLJANA, Tomšičeva ulica 2 (dvorišče)

(Sedmo nadaljevanje)

KNJIŽNICA - »ČEBELICA«

6. zvezek: Brata Grimm: TRNULJICA, knjiga je že izšla.

7. zvezek: Fran Levstik: PRAVLJICA O VETRU. Slovaška pravljica o vetru, ki razpiha čevljarčko moko. Tiskana je z velikimi črkami. Izide v začetku meseca novembra. Knjižnice stanejo mehko vezane 50 dinarjev, trdo vezane 115 dinarjev.

KNJIŽNICA - »SINJI GALEB«

18. zvezek: Harriet Beecher-Stowe: KOČA STRICA TOMA. Knjiga je že izšla.

19. zvezek: Bogomir Magajna: RACKO IN LIJA. Znani slovenski pisatelj je v tej knjigi izbral kratke zgodbe, v katerih opisuje zgode in nezgode svojih dveh junakov — Racka in Lije. Knjiga izide v začetku meseca novembra. — Mehko vezane knjige stanejo 90 din, polplatno 150 in celo platno 190 din.

KNJIŽNICA - »PRAVLJICE IN PRIPOVEDKE RAZNIH NARODOV«

J. K. Erben: ČEŠKE PRAVLJICE. Knjiga je že izšla. Knjiga, naročena po poverjeniku, stane samo 300 din.

KNJIŽNICA - »POTOPISI«

POTOVANJE MARKA POLA. Knjiga je že izšla. Stefan Zweig: MAGELLAN. Knjiga opisuje portugalskega pomorščaka, ki se je na svojem potovanju okrog sveta vrnil v domovino z vzhoda. Knjiga izide v začetku meseca novembra. — Knjige, naročene po poverjeniku, stanejo 300 dinarjev.

Našim poverjenikom sporočamo, da naroče lahko tudi posamezne knjige iz zgoraj navedenih zbirk. Tudi posamezne knjige dobe po nižji ceni.

V kolikor kdo od poverjenikov želi naš program oziroma seznam knjig, naj nam sporoči.

Vse poverjenike naproščamo, da nam javijo svoj naslov, v kolikor to še niso.

v eni ali drugi obliki storili.

„SLOVENSKO BERILO“ za 8. razred gimnazije

Jesen je izšlo novo natisnjeno gimnazijsko »Slovensko berilo«, ki je nekdanji, ko smo šteli sedem gimnazij, nosilo število VII, danes pa je znano kot VIII. knjiga. Zaradi nekaj posebnosti je vredno, da si knjigo — ki jo je izdala DZS — vsaj površno pogledamo, saj nam bo že ta hiter pogled nanjo in vanjo odkril, kaj se danes more prodajati, ko bi moglo biti v malenkostnim trudom boljše in uporabnejše.

Letošnja izdaja sedaj VIII. knjige »Slovenskih beril« za gimnazije je namreč samo in nič več kot ponatis izdaje iz leta 1951. To sicer ni nikjer zapisano. Edina sprememba je črtanje odlomka iz Kocbekove »Tovarišije« ter ene Voduškoves pesmi. Pa seveda v kolofonu je zapisano, kako namesto Bogomila Gerlanca sedaj za založbo odgovarja Vladimir Rape. Vse ostalo pa je do pčice zvest ponatis. Ponatisenjen je zapisnik, kako da je izdajo potrdilo 1951 še ministrstvo za prosveto, ponatisnjeno, da sta to izdajo pripravili Marija Jamar in Erna Muser, ter ponatisnjeno, da je ovitek narisala stud. arh. Marijana Feldin. Res je torej, da je založba knjigo ponatisnila, ne da bi jo bila

tega nima! Knjiga, ki je izšla na jesen 1954, zamlčuje vsa nova dejstva od svoje izdaje v letu 1951 dalje do danes. Kaj to pomeni, naj pokaže naslednje navedbe, opozarjajoče na nekatere potrebne dopolnitve nekdanjih podatkov o življenju in delu živih pisateljev. Kajpada ne mislim navajati izbrano, a že to, kar bom, bo izpričalo, kako nobena šolska knjiga ne more biti trgovski artikel: če ti zmanjka zobobrevcev, jih lahko naročiš pet ali deset tisoč na novo, knjige pa niso ne zobobrevci ne krtače in ne globin.

Junija 1953 so bili izvoljeni za redne člane Slovenske akademije znanosti in umetnosti France Bevk, Pavel Golia in Miško Kranjec. Akademikov-knjževnikov je malo in biti član najvišje umetniške in znanstvene institucije na Slovenskem gotovo danes v slovenski kulturi nekaj pomeni. Berilo o tem še nič ne ve. Golia je 1951 izdal novo izdajo »Jurčiča«, obracun z njegovim delom pa pomenita knjigi njegovih »Iger« in njegovih »Izbranih pesmi«, oboje v uredništvu in z uvodom Filipa Kalana. Izbor pesmi je celo izdala DZS. Juž Kozak je

izdal II. knjigo »Lesene žlice«, novo razširjeno izdajo »Mask« (že 1949) in »Stežice«, vse trije pri DZS. Glazer je za svojo šestdesetletnico doživel izbor »Pesmi in napisov«, ki ga je uredil in mu uvod napisal Jaro Dolar. Pri Bevku berilo še ne ve za »Izbrane spise« — spet izhajajo pri DZS! — ki vsebujejo bogate komentarje in študije pisatelja Bevka in urednika Koblarja. V času med obema izdajama berila so izšli tri knjige. Neznano je berilu tudi Bevkovo izbrano mladinsko delo, ki ga izdaja Mladinska knjiga. Pri Bevku se more dijak poučiti, kako je še vedno član Izvršnega odbora Ljudske fronte Jugoslavije. Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, predsednik Prezidijske Ljudske skupščine LRS. Tudi Miško Kranjec naj bi bil še vedno ljudski poslanec FLRJ. Tonetu Seliskarju je 1951 izdal izbrane pesmi z uvodom Fran Albreht (izdala DZS). Novo pesniško zbirko »Zlati krogi« je izdal Anton Vodnik 1952.

Isto leto je Bogomir Magajna izdal knjigo »V deželi pravljic in sanj«. Tudi Kocbeku bo treba priznati, da je 1951 napisal »Strah in pogum«, izdala pa DZS. Obširna po-

smrtina knjiga Prežihna Voranca »Kanjuh iz Zagate« vsebuje mnogo novih in ponatisnenih stvari, ki bistveno dopolnjujejo njegov opus. Klopčiču bi bilo treba dodati, da je izdal drugo izdajo svojih »Preprostih pesmi« (sicer res samo z dvema dodanimi pesmima), da je urejeval Puškinovo izbrano delo (spet pri DZS!), kjer je pisal uvode, komentar ter prevajal poezijo in prozo. Uredil je tudi Utivne pesmi ter priredil tri ljudske pesmi za mladinsko izdajo. Ingolič je 1951. izdal predelane »Lukarje« ter 1952. »Človeka na meji« in tri enodejanke »Našli so se«, a 1953. knjigo novel in ertic »Sončna reber«. Ciril Kosmač je lani izdal svoj najboljšo stvar »Pomladni dan«. Enako tudi ni vsa leta počival Matej Bor, ki ni samo prevajal Bodenstedta in Shakespeara, temveč tudi izvorno ustvarjal (igro, pesmi, otroške kbitke).

Kot rečeno, navedbe nočejo biti popolne, temveč samo opozorilo, česa vsega in podobnega letošnji osmošolec iz svoje šolske knjige ne bo izvedel. Osmošolec prihodnje in naslednje leto bo pa kajpada takih vrzeli imel še več. Zaključek bi bil: tako kupčičsko ponatiskanje morajo v prihodnje preprečiti uredniki, profesorji in dijaki, pa Svet za prosveto in kulturo in Slavistično društvo.

Viktor Smolej

Kaj je z naturalnimi dodatki?

Od leta 1950 dalje dobivajo določene kategorije učiteljev posebne dodatke v naravi: stanovanje, zemljišče za povrtino in kurivo. Uredbo o teh dodatkih je izdala še zvezna vlada, zvezni izvršni svet pa je letos prenesel pristojnost za izdajanje tovrstnih predpisov na republike. Tako so sedaj še skoraj vse republike izdale svoje predpise o dodatkih v naravi. Tudi Svet za prosveto in kulturo LRS je o njih že razpravljal na treh sejah. Vzrok pa je v tem, da so se na Svetu za prosveto in kulturo pojavili nacejni pomisleki proti naturalnim dodatkom. Naturalni dodatki so po tem mišljenju nesodobni, ker se more namen, ki so ga ti dodatki zasledovali — olajšati delo učiteljem na vasi-doseci sedaj tudi na drug, primernejši način, zlasti pa s pravilno uporabo odloka o posebnih dodatkih za učno osebje v prosvetno — znanstveni službi.

Ker mnjenja o zadevi na 11. seji sveta še niso bila razširjena, je bila prav na tej seji imenovana iz predstavniki združenj prosvetnih delavcev komisija, ki naj bi do prihodnje seje preučila vprašanje in izdelala predlog.

Komisija, v kateri so bili, kot je bilo pravkar povedano, je zastopniki združenj prosvetnih delavcev, je imela dve seji, na katerih je ugotovila naslednje:

»Naturalni dodatki za uslužbenca v prosvetno znanstveni stroki po dosedanjih predpisih so izboljševali do neke mere materialni položaj le določene delu prosvetnih delavcev. V glavnem so predstavljali stimulacijo za delo na težjih delovnih mestih, čeprav so jih bili deležni tudi maloštevilni prosvetni delavci služ-

bujoči v neposredni okolici večjih mest. Po novih predpisih je predvideno, da se bo službovanje na težjih delovnih mestih stimuliralo in reguliralo s posebnimi dodatki za težja delovna mesta, v smislu člena 5 uredbe o prosvetno znanstveni stroki (Ur. list FLRJ št. 4-54), zato je treba razpravljati o naturalnih dodatkih za prosvetne delavce neodvisno od tega.

Materialni položaj prosvetnih delavcev se je v letih odkar so v veljavi naturalni dodatki za učiteljsvo in vzgojno osebje v vseh kljub linearnemu zvišanju službenih prejemkov v začetku letošnjega leta toliko poslabšali, da je mnenje Združenj prosvetnih delavcev, ki so sodelovala v komisiji, da se morajo dosežanje bonifikacije ne samo zadržati, temveč tudi razširiti.

Materialno stanje se je zlasti poslabšalo v krajih, kjer do sedaj naturalni dodatki sploh niso bili uveljavljeni (Ljubljana, Trbovlje, Jesenice, Maribor itd.). V teh krajih nastaja vedno težja situacija pri pravilnem izboru prosvetnega kadra zaradi večjih življenjskih stroškov, predvsem pa stroškov za stanovanje in kurivo.

Zato predlaga komisija: Naturalni dodatki za uslužbenca v prosvetno znanstveni stroki v dosedanjem obsegu naj se ne ukinejo, temveč se naj v smislu čl. 7 pravilnika o dodatkih v naravi za učno in vzgojno osebje na vasi (Ur. l. FLRJ št. 24-25) pravičneje uredijo po sledečih vidikih:

1. Vsi prosvetni delavci v nazivih učiteljskega, učiteljskega, vzgojiteljskega, strokovni učiteljskega, predmetni učiteljskega in profesor srednje šole in tudi pripravniki za vse te nazive starosti pripuščeni učenci, ki so študirali v državnih ali privatnih šolah. Nepristranost v presojanju je zajamčena z raznimi ukrepi: drugi profesorji, anonimnost izpizov itd. V privatnih šolah ustanovah se smejo polagati izpiti in podeljevati diplome, toda le-ti nimajo uradne veljave in ne dajejo pravice za vstop v javne šole ter v večino služb in poklice. Vendar po so privatne diplome posebno v tehniškem delstvu priznane od države. Dejstvo, da morajo učenci privatnih in državnih šol praktično polagati iste izpize, utrjuje enotnost metod in učnih načrtov. Privatne šole, ki načeloma niso vezane na programe javnih šol, so prisiljene k temu, saj morajo pošiljati svoje učence k skupnim izpitom. Prav tako je poudariti še posebno vstop izpitov, ki omogočajo vstop v nekatere višje šole (visoka šola za oficirje, proforska visoka šola itd.) in v nekatere poklice. Izbor in napredovanje učnega osebja zlasti temeljita na natečajih (natečaj za srednješolskega in višješolskega profesorja).

4. Šolska obveznost in brezplačnost. Šolanje je obvezno od šestega do štirinajste leta starosti. Ta zakonita obveznost ima za posledico brezplačnost v državni osnovni šoli. Da bi bilo osnovno šolstvo dejansko brezplačno, vzdržuje država s sodelovanjem občin šolo v vsaki vasi. Rekli smo že, da se je brezplačnost razširila tudi na šole II stopnje.

5. Laičnost šole. Laičnost

zive so upravičeni ne glede na kraj službovanja do brezplačnega stanovanja in kuriva v obsegu, kakor ga določajo dosedanj tozadevni predpisi (Ur. l. FLRJ št. 24-54, Ur. l. LRS št. 4-50 in 22-50).

Prosvetnim delavcem zgoraj navedenih nazivov, ki delujejo na strokovnih šolah, katerih ustanovitelji in operativni voditelji niso ljudski odbori, zagotovijo to pravico ustanovitelji ali organi, na katere je bila prenesena pravica ustanovitelj.

Prav tako zagotovijo to pravico prosvetnim delavcem zgoraj navedenih nazivov vse tiste ustanove ter družbene in gospodarske organizacije, kjer ti delujejo na učnem ali vzgojnem področju.

2. Če pristojni organ ne pri-skrbi primerne brezplačne stanovanja in kuriva, mora vrednost naturalnih dajatev izplačati v gotovini po krajevnih cenah.

3. Posebno enkratno denarno materialno pomoč v višini enomesečne plače začetnega plačilnega razreda naj dobijo pripravniki zgoraj navedenih nazivov ob prvem nastopu službe.

Komisija je o teh svojih sklepih poročala na 4. seji Sveta za prosveto in kulturo dne 13. okt. t. l. Po daljši debati, v kateri so vsi diskutantji ugotovili nesodobnost naturalnih dajatev, obenem pa izrazili pomisleke proti ukinitvi, ako se istočasno ne zavarujejo do sedanjih prejemki na drug način, je plenum odklonil razen zadnjega vsa priporočila komisije ter naročil sekretariatu, da najprej ugotovi stvarno stanje glede dodatkov v naravi v vseh predelih Slovenije, nakar bo svet ponovno o stvari razpravljaj.

1. XI. bo obhajal osemdesetletnico Josip Brinar

Redki so prosvetni delavci, ki dočakajo jubilej, kakršnega letos obhaja naš odlični pedagog in pisatelj Josip Brinar. Vsi mu iz srca želimo, da bi še dolgo vrsto let, čil in zdrav užival zasluženi pokoj v svoji svobodni domovini, med slovenskim ljudstvom, za katero je že kot dijak bilo in gorelo njegovo plemenito srce.

Duh slovenskega učiteljsva je bil že od nekdaj, zlasti pa od tedaj, ko se je začelo organizirati v društva, borbena in zdrava. Le malo je bilo izjem, ki niso spadale v njegove vrste. Kako je bilo to mogoče, ko nam je vendar zgodovinar, napisana in nenapisana, priča, na kako hudem prepihu je skozi deset in desetletja sedel in delal slovenski učitelj? Hudi vetrovi nacionalnih, socialnih in političnih borb ga niso pritisnili k tlom, pa najsi so tulili še tako hreščice in turobne melodije. Ne, niso ga uklonile, niti izbrisale iz čisto pregažene in ponizane slovenske zemlje.

Odkod je naš učitelj jemal tolike moči, da je vztrajal na svojem mestu in še tolažil druge? Bil je zakoreninjen v svojem narodu, v svojem ljudstvu. Oklenil se je svojih vzorov, vzglednih mož in žena, ki so tudi v najhujših časih našli pot.

Tak vzoren učitelj je med lepim številom drugih tudi naš jubilar Josip Brinar, rojen v Studencih pri Hrastniku dne 1. novembra 1874. Že kot mlad učitelj je dobro vedel, komu naj sledi, zato je postal vzoren mož tudi sam. Če pobrskamo po njegovem življenju, naletimo na vrline, ki ga postavljajo na vidneje mesto. Če ga opazujemo kot odličnega učitelja in vzgojitelja med mladino ali kot zavodnega pripadnika svojemu narodu, kot treznega politika,

ko ljubitelja lepe besede, kot leposlovec in jezikoslovec, kot zgodovinarja in zemljepisca, kakor mravlja pridnega delavca, kot oboževalca umetnosti in lepote, kot socialnega človekoljuba — povsod ga najdemo med prvimi.

Zdi se, da je po vsaki spremembi službenega mesta postal zrelejši in močnejši.

Medtem ko se je na prvem službenem mestu v Slovenski Bistrici posvetil največ ljudskoprosvetnemu delu, se v Vojniku pogloblja v pedagoški študij. Tu se zagrizel je v nacionalno borbo. Na meščanski šoli v Krškem se zanimala za delovanje Pedagoškega društva in že se spusti v konkurenčno borbo kot profesor za razpisano službeno mesto ravnatelja prve slovenske meščanske šole v Postojni.

Po dobljeni zmagi je že zopet na delu. Za slovensko meščansko šolo je treba slovenskih učnih knjig. Že jih sestavlja sam: najprej čitanke, potem učbenik za zgodovino, nato pa še jezikovne vadnice. V naslednjem razvoju šole gradi zanj novo šolsko poslopje. Z uvedbo prostovoljnega pouka francosčins omogoča svojim dijakom prestop na idrsko realko. Izbruhne prva svetovna vojna. Kot vojak na soški fronti je ožigovan kot p. v. (politično sumljiv). Tudi Italijanom po njihovem prihodu v Postojno postane skrajno neprijeten, zato čimprej z njim čez mejo v Jugoslavijo! Kot ravnatelj Dekliške meščanske šole v Celju odstrani iz večje mramornato plošče z imeni nemških velikešev — velenemcev. Na dvo-rišču pa poseka spominski hrast — simbol pangermanizma.

To je človek poln ponosa in krepkih dejanj. Ko se poveča število novega kadra,

stopi v pokoj. Nekaj let pozneje ga zadene nemška okupacija. Že je spet na nogah. Komaj se začnejo zbirati partizanske čete na Pohorju, že jim pošilja specialne zemljevide, sanirani material in kar potrebujejo. Med zanesljivimi zbira živila ter jih pošilja v nemška taborišča stradalajočim ujetnikom. Šivilasi mož ne miruje nikoli.

Naj še pripomnim, da se je mnogo njegovih bivših učencev borilo za našo svobodo in s tem izpričalo sadove njegove patriotske vzgoje.

Ko danes premišljamo o truda in uspehov polnem življenju Josipa Brinara, se nehoti vprašamo, ali so nam tak vzori še potrebni, ker so nastopile v razvojem socialistične družbe povsem nove razmere? Kakor je bilo nekoč treba na vsakem koraku utrjevati narodno zavest, tako je treba danes gojiti tudi socialistično.

Če tožimo, da pri nas nekatere zadeve niso urejene, pomislimo: mar so bile tedaj? Kakor so naši vzorniki vsak napredek priporili za lastnim delom, se moramo zanj boriti tudi mi. Tudi takrat niso imeli vzornih učnih načrtov, učbenikov, učil, šolskih zgradb itd., pa so se učitelji zanje borili z lastnim delom in naporom. Zdi se, da kar čakamo, kaj nam bo dala naša ljudska oblast. Kaj je dala takratna oblast učitelju v roke? Dekret in nič drugega. Če je naše šolstvo kljub velikim težavam že na tako visoki stopnji, je zasluga doleže vrste vzornih mož in učiteljsva, ki jim je sledilo in jih posnemalo. V zavestnem posnemanju našega vzornega pedagogoea in kulturnega delavca Josipa Brinara želimo, da bi nas še dolgo opominjal, kako se je treba boriti za napredek in svetle ideale človeške družbe. J. K.

SLOVENSKI KNJIŽNI ZAVOD BO IZDAL KONEC LETA

Priročni leksikon

knjigo vseh knjig, ki bo posebno dragocena prav prosvetnim delavcem.

PRIROČNI LEKSIKON bo v kratkih, jedrnatih sestavljenih geslih zajemal snov z vseh področij človeškega znanja in bo obsegal okoli 1000 strani knjižnega formata. Vseboval bo okoli 25.000 pojmov, ki jih pojasnjuje nad 2500 slik, risb in zemljevidov.

Vabimo vas, da naročite PRIROČNI LEKSIKON že v predprodaji po nižji ceni, ker bo po izidu cena znatno višja. Izšel bo sredi novembra.

V prednaročilu je cena knjigi, vezani v polplatno, 2000 din, plačljivo tudi v petih mesečnih obrokih po 400 din, vezani v platno pa 2100 din ali v petih mesečnih obrokih po 420 din.

Prednaročila sprejemamo do 30. novembra.

Zahtevajte prospekte v vseh knjigarnah ali pri založbi

SLOVENSKI KNJIŽNI ZAVOD V LJUBLJANI

POŠTNI PREDAL 163

O splošni organizaciji francoskega šolstva

V francoskem šolskem sistemu ločimo javne šolske ustanove, ki so odvisne neposredno od države, in privatne šolske ustanove, ki so v rokah posameznikov, družb ali verskih organizacij.

Javne šolske ustanove spadajo praviloma pod ministra za prosveto. Vendar je nekaj šol, ki jih upravljajo druga ministrstva. To so kmetijske šole, visoke šole za inženirje in oficirje, šole za poklicno prevzgojo, posebne šole za defektne (gluhoneme in slepe), šole za moralno prevzgojo, šolske ustanove v kolonijah in šolske ustanove v inozemstvu. Šolske ustanove, ki spadajo pod prosvetno ministrstvo, se delijo na več stopenj (les ordres d'enseignement). To so:

1. Šolske ustanove višje stopnje;
2. Šolske ustanove druge stopnje;
3. Šolske ustanove prve stopnje;
4. Tehniške šole (industrijske in trgovske);
5. Šole za umetnost.

Temeljna načela v organizaciji današnjega šolstva so take:

1. Svoboda šolstva. Šolstvo je v Franciji javna ustanova, toda ta javna ustanova nima monopola v šolskem sistemu. Z drugimi besedami, poleg

šolskih ustanov, ki jih je ustanovila država okraj ali občina, so še privatne ali svobodne šole, ki so jih ustanovili in jih vzdržujejo posamezniki, društva, verske organizacije, sindikati itd. Pravico do ustanavljanja šolskih ustanov dajejo posameznikom ali družtvom zakoni iz leta 1873. (višje šolstvo), iz leta 1896. (osnovno šolstvo) in iz leta 1919. (tehniško šolstvo). Zakon, ki priznava svobodo šolstva, pa pridružuje državi določene pravice glede nadzorstva. Vendar pa se le-to ne izjavja nad učnimi metodami. Omejuje se na ugotavljanje, ali pouk ni v nasprotju z ustavo, moralo in zakoni in ali se vrši v zdravih prostorih.

2. Centralizacija prosvetne uprave. Kontrola nad privatnim šolstvom — v mejah, ki so določene — in vodstvo javnih šolskih ustanov je v rokah zelo centralizirane uprave. Naj omenimo, da imajo predstavniška pokrajinska ali lokalna oblastva (občinski svet) — v nasprotju s prakso v številnih drugih državah — le omejene pravice glede šolstva in šolskih ustanov. Ta delež je najbolj pogosto le materialnega in finančnega značaja (vzdrževanje zgradb, kurjara, razsvetljava itd.). Vendar, kar je pomembno, v nadzorstvena vprašanja se občinne itd. ne vmešavajo. Vso

prosvetno oblast imajo v rokah minister, ministrski uradniki, inspektor akademije in direktorji posameznih prosvetnih zavodov. Vse te funkcije imenuje minister. Funkcionarje (upravne organe in učno osebje) plačujejo praviloma iz splošnega državnega budžeta.

Učni načrti in pedagoške metode so enotne za vso Francijo in določene v ministrskih pravilnikih, ki jih izdela višji prosvetni svet. Šolanje in izbor učiteljsva prav tako potekata ob enotnih pogojih za vso državo. Vendar je pri pomniti, da je izbor osnovnošolskega učiteljsva stvar okrajja. Vse učiteljsvo v javnem šolstvu postavlja minister ali njegov pooblaščenec »rektor«, zlasti osnovnošolske učitelje. V teku zadnjih 50 in posebej 20 let je že opaziti jasno stremeljenje k decentralizaciji (zlasti v pedagoškem pogledu): prikojevanje načrtov pokrajinskim potrebam (zlasti za zadnje leto osnovne šole, za tehniške šole in inštitute višjega šolstva).

3) Javni značaj izpizov in diplom. V Franciji si država pridržuje pravico podeljevanja naslovov in diplom. Iz tega sledi, da izpiti ob koncu šolanja niso kot v drugih državah pavadne zaključne izkušnje študija na zavodu. Obstajajo javni izpiti, h katerim so ob določenih pogojih

javnega (državnega šolstva), se pravi nevtiralnost glede verskih vprašanj, je prav tako posledica obveznega šolanja. Izvira tudi iz načela ločitve cerkve od države (zakon iz leta 1905.). Vse javne šolske ustanove so popolnoma svobodne v verskem pogledu.

Razmestitev učiteljev in učencev po zavodih raznih stopenj

200.000 učiteljev raznih vrst, ki poučujejo 5.000.000 učencev oziroma študentov, so velika armada javnega šolstva. Ti so porazdeljeni takole: 160.000 učiteljev in učiteljic predstavlja učno osebje prve stopnje (150 učiteljskih zagotavlja izobrazbo za učiteljsvo prve stopnje). Ti poučujejo 4.200.000 otrok v 3600 otroških vrtcih, v 70.000 osnovnih šolah, od katerih jih je 2.000 z dopolnilnim poukom. Te zadnje ustanove dajejo svojim učencem podobno izobrazbo kot prvi cikel licejev oziroma kolegijev. Ustrezajoča reforma jih bo gotovo morala spremeniti v ustanove druge stopnje, ki bodo dajale moderno izobrazbo in različno tehniško znanje v skladu s pokrajinskimi potrebami. Ista reforma bo morala tudi vskladiti pouk v zadnjih razredih osnovne šole in pouk v začetnih razredih licejev oziroma kolegijev, ki sprejemajo učence iste starosti.

20.000 srednješolskih profesorjev, ki jim pomaga 5.000 profesorjev pomočnikov, nadzorniki in drugo osebje, tvorijo učno osebje druge stopnje. Le-ti poučujejo v pri-

bližno 250 licejih in v 700 kolegi jih okrog 400.000 učencev. 6.000 profesorjev, tehniških profesorjev in njih pomočnikov tvorijo učno osebje v tehniških šolah. V njih se šola 200.000 učencev, ki so razdeljeni v vjenske oddelke, tehniške kolegije, v državne strokovne šole, v tehniške višje šole, kot so na primer državni konservatoriji za umetnost in obrt, centralna šola, državne inženirne šole za umetnost in obrt itd.

3.000 profesorjev, predavateljev, docentov in asistentov daje višjo izobrazbo na filozofskih, pravnih, medicinskih in farmaceutskih fakultetah 27-tih univerz in njih inštitutih. Temu številu je dodati še profesorje, ki poučujejo na visokih šolah: visoka prof. šola, visoka š. za oficirje, rudarska šola itd. Na teh vodih se pripravljajo mladi rod za vodilna mesta v upravi, industriji, trgovini. Omeniti je še osebje šolskih ustanov za umetnost (glasba, arhitektura, lepe umetnosti) in neno osebje v kmetijskih šolah, ki spadajo pod kmetijsko ministrstvo. Končno naj še pri- pomnimo, da prijavne šolske ustanove sprejemajo okoli milijon in pol učencev. Privatne šole druge stopnje imajo skoraj isto število učencev kot državne šole druge stopnje.

Ljudska prosveta, šport in zabava

Vloga prosvetne uprave se je dolgo omejevala na šolsko vzgojo. Zdaj so nastopile spremembe glede tega. Poleg

šole in izven nje je treba dati otroku, mladincu in tudi odraslemu človeku dopolnilne možnosti za intelektualno in strokovno izobrazbo. Danes že nastajajo mladinski domovi, študijski krožki, stalne in potujoče knjižnice; to je cela vrsta ustanov za ljudsko prosveto. Ustanavljajo se nove ustanove, ki segajo preko okvira običajne prosvetne dejavnosti: organizacija za izvenšolsko in pošolsko delo, za telesno in športno vzgojo, specialne šole za vadielje in atlete itd. Pri tem igra pomembno vlogo liga za prosveto.

Umetnost, književnost in znanost

Slika, ki smo jo dali, gotovo ne daje točne predstave o tako zamotanem šolskem sistemu, kjer se tisotletne tradicije prepletajo s čisto novimi ustanovami, kjer se morajo stare učne metode meščanske in kmetijske družbe prilagoditi zahtevam demokracije in industrializirane države. Da francosko šolstvo ni zadosti prilagojeno njegovim današnjim nalogam, priznavajo kot prvi sami učitelji in si močno prizadevajo, da ga pomladijo. Streti pregraje starih šolskih oblik, reformirati zastarele metode, a vendar obdržati zakladnico tradicij, spoznati staro šolo z novimi oblikami strokovne, pošolske in ljudske vzgoje (izobrazbe), uvesti v ta namen učinkovite pedagoške in administrativne mehanizme — to je nafr francoske reforme šolstva

Kolar